

Soukaina Zak Haddachi

**L'APROXIMACIÓ A LA INTERVENCIÓ AMB ELS IMMIGRANTS
EN SITUACIÓ ADMINISTRATIVA IRREGULAR: el servei de
primera acollida de Torredembarra**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Dra. Carmina Puig

Grau de Treball Social

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI

Tarragona

2020/2021

MOTIVACIÓ

Arran de les meves pràctiques de fi de grau a l'Equip Bàsic d'Atenció Social Primària de Torredembarra, em sorgeix la curiositat de saber i conèixer quina és la intervenció que es realitza amb els immigrants en situació administrativa irregular per tal d'afavorir la integració social.

El servei de primera acollida de Torredembarra se situa dins de la mateixa oficina dels serveis socials. Un dia de pràctiques, el tècnic d'immigració em demana ajuda per fer de traductora, ja que, està atenent un usuari en situació administrativa irregular que té moltes dificultats idiomàtiques. Després de presenciar l'entrevista, em sorgeix l'interès de tenir més coneixement sobre aquestes intervencions. Per això, la meva intenció en aquest treball de fi de grau és aproximar-me a la intervenció que es fa des del servei de primera acollida per afavorir la integració social d'aquests immigrants en situació irregular, coneixent quins són els factors que els ho dificulten i en quins aspectes se centren més els professionals a l'hora de fer una intervenció.

L'aproximació a la intervenció amb els immigrants en situació administrativa irregular: el servei de primera acollida de Torredembarra

The approach to intervention with immigrants in an irregular administrative situation: Torredembarra's first reception service

Soukaina Zak Haddachi

Resum

Actualment, vivim en una societat multicultural on conviuen persones provinents d'arreu del món. Per aquest motiu, en aquest article s'ha volgut destacar aquelles persones migrades en situació administrativa irregular. Específicament, s'ha enfocat en el servei de primera acollida de Torredembarra, un servei de referència per aquest col·lectiu, on es fan intervencions perquè aquest col·lectiu pugui integrar-se en la societat aconseguint les seves metes, com ara, obtenir el permís de residència i aconseguir feina al país d'acollida, i sobretot, sentir-se part de la societat receptora.

A causa d'aquesta irregularitat, molts immigrants es troben en una situació de precarietat i de supervivència continua, la qual cosa endarrerix el seu procés d'integració social. A més a més, els professionals que tracten amb ells els resulta complicat dur a terme una intervenció enfocada a la integració. Per tant, el professional ha de valorar en quin sentit encaminar la intervenció, depenent de la situació determinada de l'usuari.

Paraules clau: immigració, intervenció, integració, irregular, acollida

Abstract

Nowadays, we live in a multicultural society where people from all around the world live together. For this reason, this article sheds light on those migrated people in an irregular administrative situation. Specifically, it has been focused on the first reception service of Torredembarra, a reference service for this group. In this service, interventions are carried out for these people to get integrated into society and to achieve their goals, for instance, obtaining the residence permission and finding a job in the host country, and mainly, feeling themselves part of the host society.

Because of this irregularity, many immigrants find themselves in a precarious situation and in a continuous survival, which delays their process of social integration. In addition, the professionals that work with them find it difficult to carry out an intervention related to integration. Therefore, the professional must consider the way to perform the intervention depending on the specific situation of the user.

Keywords: immigration, intervention, integration, irregular, reception

1. Introducció

La societat espanyola ha experimentat una gran transformació en la diversitat i riquesa cultural arrel de la migració dels últims anys i la permanència de les persones migrades al territori (CES, 2019). Segons l'Organització Internacional de les Migracions, Espanya s'ha convertit en un dels 20 països principals de destí de les migracions internacionals. Al voltant de l'any 1970, el territori espanyol, va anar millorant en l'àmbit econòmic, polític i social, la qual cosa va provocar un increment en la immigració, però no va ser fins a mitjans dels anys 80 que aquesta xifra es va duplicar a causa del creixement accelerat industrial. A partir d'aquest fet, es va aprovar la primera llei d'estrangeria: llei orgànica 7/1985, d'1 de juliol, sobre els drets i llibertats dels estrangers a Espanya. A poc a poc, van haver-hi altres reformes i iniciatives en l'àmbit laboral i la integració social que van anar configurant la política espanyola mentre aquest fenomen incrementava i esdevenia un element estructural en la societat (OIM, 2020).

La font bàsica que s'utilitza per determinar els moviments migratoris al país espanyol és l'estadística de migracions de l'Institut Nacional d'Estadística, i al territori català s'utilitza la plataforma de l'Institut d'Estadística de Catalunya. El nombre dels moviments migratoris s'elaboren a partir de les dades del padró, analitzant les altes i baixes dels residents. Per tant, s'està entenent per migració aquelles persones immigrades que s'han empadronat al territori, ja sigui, situacions d'entrada al país de forma irregular com regular (IDESCAT, 2020).

Es desconeix la magnitud exacta del volum d'estrangers en situació administrativa irregular, però segons les dades de l'Informe del Ministeri de l'Interior sobre la immigració irregular del 2019, hi havia un total de 32.513 entrades il·legals per via marítima i terrestre. Respecte l'any 2020, hi va haver un augment del 29%, amb 41.861 arribades d'immigrants irregulars a Espanya per la mateixa via (Ministeri de l'Interior, 2019). Cal anomenar també que molts dels immigrants irregulars del país, han entrat al territori amb visats vàlids i

després han infringit les condicions d'aquests, com ara la permanència al país quan ja ha caducat el visat (OIM, 2020).

Pel que fa a Catalunya, no hi ha cap document específic on consta el nombre d'immigrants irregulars sinó que només consta la població estrangera que s'ha empadronat al territori. L'any 2020, hi ha un total d' 1.245.038 immigrants empadronats amb el qual destaca en primer lloc la procedència del continent africà amb 323.826 immigrants, seguidament, provinents de la Unió Europea amb un 22,7%, i en tercera posició tenim a immigrants procedents d'Amèrica del Sud amb un 19,3% sobre el total d'immigrants empadronats (IDESCAT, 2020).

Segons el Consell Econòmic i Social d'Espanya (2019) s'han donat moltes entrades irregulars i situacions de permanència al territori en situació administrativa irregular, que dificulten les possibilitats d'integració social i econòmica d'una part d'aquesta immigració. En molts casos, la irregularitat administrativa augmenta la vulnerabilitat, de manera que hi ha una gran explotació laboral i discriminació en tots els àmbits.

A partir de les pràctiques de Treball Social realitzades durant el curs lectiu als Serveis Socials d'Atenció Primària de Torredembarra, s'ha volgut analitzar la intervenció que estan fent els professionals des del servei de primera acollida per tal d'afavorir la integració social de les persones immigrades en situació administrativa irregular i profunditzar més en les conseqüències de no tenir la documentació regulada al territori.

Torredembarra es tracta d'un municipi de la província de Tarragona, en la comunitat autònoma de Catalunya de l'Estat Espanyol. Pertany a la comarca del Tarragonès i té una població de 16.567 habitants, els quals, 2.877 són estrangers. Però com s'ha esmentat anteriorment, no hi ha informació suficient sobre quants d'aquests estrangers són immigrants en situació irregular (IDESCAT, 2020).

Segons les dades publicades a IDESCAT, partint del padró municipal del 2020, el 22,3% dels habitants empadronats al municipi havia nascut a Torredembarra, mentre que el 55,9% havien emigrat des d'altres llocs d'Espanya, i el 21,7% han immigrat a Torredembarra des d'altres països. La població estrangera predominant a Torredembarra és la marroquina amb un 28,2% i la colombiana amb un 15,1%. Mentre que la resta són procedents de la Unió Europea (703 habitants.), de la resta d'Europa (155 hab.), d'Àsia i Oceania (129 hab.) i d'Amèrica del Nord i Central (96 hab.).

Com s'ha esmentat anteriorment, l'objectiu d'aquest article és fer un anàlisi de la intervenció del servei de primera acollida de Torredembarra amb els immigrants en situació administrativa irregular per tal d'afavorir la seva integració social, per tant, és important entendre de què es tracta aquest servei. Segons el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies del Consell Comarcal del Tarragonès, el servei de primera acollida de Torredembarra està adreçat a totes les persones nouvingudes residents. Aquest servei té com a objectiu facilitar la integració de persones estrangeres al municipi, és a dir, orientar en el seu procés d'integració social i acompanyar-los per facilitar l'accés a serveis i l'ús d'equipaments municipals. El servei de primera acollida de Torredembarra, té una gran demanda d'atenció, ja sigui, sol·licituds d'accés, consultes, assessorament per informes d'estrangeria i formació. A més, es destaca el treball en xarxa entre els professionals pel que fa a l'atenció del ciutadà immigrant que permet una millor qualitat d'atenció i bons resultats del servei (Memòria del Consell Comarcal del Tarragonès, 2019).

2. Metodologia

L'article present empra una metodologia empírica qualitativa, s'analitza la intervenció dels professionals del servei de primera acollida de Torredembarra per tal d'afavorir la integració social dels immigrants en situació administrativa irregular.

La metodologia qualitativa es refereix a la investigació que produeix dades descriptives, és a dir, les mateixes paraules de les persones, parlades o escrites i la conducta observable. Per tant, la perspectiva fenomenològica és essencial per la metodologia qualitativa. La tècnica utilitzada d'aquesta metodologia és l'entrevista en profunditat, té la finalitat de proporcionar informació àmplia sobre situacions i/o persones (Taylor, 2002).

S'ha utilitzat l'entrevista semiestructurada en profunditat per extraure resultats sobre un tema determinat. Des de la interacció que proporciona l'entrevista es poden obtenir una gran quantitat de dades sobre matèries sobre les quals els entrevistats tenen un coneixement directe (Chicharro, 2003).

Per això, s'ha entrevistat als quatre professionals que hi treballen al servei de primera acollida de Torredembarra: la treballadora social, dos tècnics d'immigració i la dinamitzadora. Aquests professionals fa anys que treballen al servei i han presenciat molts canvis des que hi són, a més, poden explicar l'enfocament de la seva intervenció, ja que, fan atenció directa amb aquest col·lectiu i tenen molt de coneixement sobre el tema.

L'anàlisi de dades en la investigació qualitativa és un procés que consisteix a organitzar la informació recollida de manera que es puguin trobar les idees rellevants i de manera manejable. L'investigador haurà de descobrir allò que és veritablement important: el significat que s'amaga darrere de les dades. És a dir, la fase d'anàlisi de dades consisteix a donar sentit als fenòmens i per a això l'investigador s'ha de mantenir ferm i orientat a l'objecte d'estudi (Rodríguez i Valldeoriola, 2014).

3. La situació administrativa irregular i l'accés al món laboral

La situació administrativa dels immigrants irregulars ha dificultat l'accés al mercat laboral, ja que, per accedir-hi de manera legal és necessari tenir la documentació regulada per tal de tenir un contracte, donar-se d'alta a la seguretat social i cotitzar. L'immigrant irregular és aquella persona que migra cap a un nou país sense la documentació regulada del territori receptor. L'Organització Internacional de les Migracions defineix la migració com “un moviment de persones que es desplacen al marge de les normes dels països d'origen, de trànsit o d'acollida” (OIM, 2020). La irregularitat es refereix a la situació de la persona en un moment determinat, no a la mateixa persona, és a dir, els immigrants poden entrar i sortir de la irregularitat amb les modificacions de les lleis i les polítiques (GMDAC, 2021)¹.

Durant el temps d'irregularitat d'aquests immigrants, és impossible accedir a un treball legalment, i han de recórrer a l'economia submergida que comporta una extrema vulnerabilitat social. Els immigrants en aquesta situació acaben acceptant treballs de salaris mínims i jornades laborals molt llargues i exhaustes amb unes condicions molt precàries (CES, 2019). La situació irregular al país de destí s'associa amb un major risc d'explotació, despeses de subsistència més altes i menys possibilitats d'escollir el lloc de treball. A més, els estudis de l'Organització Internacional de Migracions han indicat que les feines que fan aquest col·lectiu, són aquelles que els nadius no volen fer (treballs bruts, perillosos i difícils). Aquesta situació genera una segmentació del mercat laboral, ja que, els treballs en els sectors d'agricultura, pesca i d'assistència els solen fer les persones en situació irregular, perquè tendeixen a acceptar salaris més baixos i males condicions de treball per desesperació i supervivència (OIM, 2020).

¹ GMDAC: Global Migration Data Analysis Centre

La tècnica d'immigració explica la dificultat de poder accedir al món laboral estant en una situació administrativa irregular:

Una persona en situació irregular és molt vulnerable, llavors la dificultat per poder tenir un accés a un treball amb una situació regular ja els dificulta que tot el circuit funcioni. Està en una situació vulnerable per no tenir permís de residència i treball, que això els hi dificulta poder accedir a un contracte de treball, aquest fet els dificulta tenir un contracte de lloguer o un habitatge amb títol d'ocupació. (ETI 1)²

El seu company entrevistat, remarca aquesta situació d'inestabilitat a causa de no tenir una documentació regulada al país:

Evidentment estan aquí, viuen aquí, però no tenen documentació, no poden treballar de forma regular, llavors la dificultat que tenen és: com sobreviure, perquè han de treballar "en negre", en l'economia submergida, i clar això no dóna cap estabilitat (...) Clar, si no tens permís de residència i treball no pots treballar, si no pots treballar no tens nòmina, si no tens nòmina no tens recursos, i això els limita molt. (ETI 2)³

En la mateixa línia, Carmen Miguel en el seu article manifesta que mentre l'immigrant estigui en situació irregular, no pot treballar legalment i es veu abocat en l'economia submergida, un sector del que l'Estat obté grans beneficis (Miguel Juan, 2004).

La situació administrativa i l'accés al món laboral són dos temes que van molt lligats i inseparables, ja que, no es pot accedir al mercat laboral sense una documentació regulada, i paral·lelament, no es pot estar regulat administrativament sense un contracte de treball. Per tant, són dos aspectes clau que dificulten l'estabilitat de l'immigrant i fan que hi hagi una gran vulnerabilitat social, econòmica i personal, perquè en un país sense una economia estable és molt complicat viure en unes bones condicions i això provoca un gran desequilibri social. Tal com ens indica la dinamitzadora del servei:

² ETI 1: Entrevista Tècnica d'Immigració 1

³ ETI 2: Entrevista Tècnica d'Immigració 2

El fet de no estar regularitzat entra en un bucle de: no tinc papers, no puc treballar, si no treballo no em puc mantenir, llavors en aquest camí que és difícil i llarg, hi ha gent que es perd, i clar, si no pots treballar, treballes “en negre”, també ho estàs fent a nivell il·legal, però, bé, ho estàs fent per subsistir. (ED 1)⁴

Així que, hi ha l'existència de feines submergides i precàries, ja que, aquest col·lectiu ha de trobar la manera de sobreviure durant els tres anys per regularitzar-se i només té l'opció d'aquest treball il·legal.

Per tal de poder accedir al mercat laboral de manera legal al nostre país, s'ha de tenir el permís de residència i treball. I per aconseguir aquesta documentació, és necessari una sèrie de requisits, els més importants són estar empadronats al territori durant tres anys i tenir un contracte laboral. Per tant, la situació administrativa irregular afecta negativament en la seva inserció laboral.

4. La irregularitat administrativa i la integració social

Pel que fa al segon resultat, trobem que hi ha una forta relació entre la irregularitat administrativa de l'immigrant i la seva integració social. Aquesta irregularitat suposa una dificultat en el seu procés d'integració al país receptor, una impossibilitat de participació en la ciutadania social que es complica de tal manera que en l'àmbit personal tinguin sentiments d'inseguretat, por, inestabilitat, inferioritat, pèrdua d'identitat i baixa autoestima.

L'impacte de la immigració en la societat receptora es vincula a la manera que els immigrants s'hi incorporen i a la forma en què la població autòctona respon a l'arribada de nous membres. Per això, la integració social dels immigrants es concep com un procés bidireccional d'adaptació mútua que requereix la participació activa de tots els ciutadans: immigrants i autòctons (CES, 2019), és a dir, quan es parla d'integració social es refereix a l'adaptació i acceptació del conjunt de la societat, i no només de les persones acollides.

⁴ ED 1: Entrevista dinamitzadora

Segons el Pla de Ciutadania i de les Migracions 2017-2020 , la societat receptora ha de fer una bona acollida i adaptar-se a una nova comunitat, i per altra banda, les persones immigrades hauran d'integrar-se i acceptar a la societat acollidora. D'aquesta manera, s'aconseguirà una inclusió que garanteixi la plena participació econòmica, social, cultural i política dels immigrants en condicions d'igualtat de tracte i d'oportunitats. Aquest enfocament s'orienta cap a la interculturalitat i l'acceptació de la diversitat per tal d'afavorir la cohesió social i els aspectes de millora de la convivència o interacció social. Segons aquest Pla, com a eixos fonamentals de la integració entre immigrants i societat d'acollida són els principis d'igualtat de tracte, el reconeixement d'identitat i cultures diverses, i com s'ha esmentat anteriorment, la participació econòmica, social, cultural i política (Pla de Ciutadania i de les Migracions, 2017).

El tècnic d'immigració del servei de primera acollida de Torredembarra també fa referència a la interculturalitat de la qual parla aquest Pla de Ciutadania:

Portem molts anys treballant en l'acollida i ara la línia en què s'ha de treballar és en la integració amb el model intercultural: tots formem part i tots ens relacionem com a iguals (...) A partir d'aquí respectar la diversitat, i entendre la diversitat com una riquesa. (ETI 2)

Reforçant aquesta idea, la interculturalitat s'associa amb el coneixement, la comprensió i el respecte per la mateixa cultura i la dels altres, posant èmfasis al respecte i al dret a la diferència des d'un reconeixement actiu i comprensiu (Herrera i Jaraiz, 2017).

Barrett (2013), en el seu article, menciona com a característica fonamental de la interculturalitat que s'entengui positivament la diversitat cultural, però posant èmfasis en el procés d'integració, interacció, diàleg i intercanvi i comprendre la integració com un procés bidireccional, en el qual les minories i majoria s'adaptin mútuament.

La situació administrativa de les persones immigrades, marca el procés i ritme de la seva integració. L'entrada irregular al país dificulta o endarrereix molt

la integració social, ja que, no poden accedir a tots els recursos per la manca de la documentació regulada. Així doncs, es troben en una situació d'exclusió social, i per tant, lluny d'integrar-se.

La treballadora social (ETS)⁵ del servei de primera acollida de Torredembarra afirma que el fet d'estar en una situació administrativa irregular ja suposa un obstacle cap a una integració social:

Una persona en situació irregular, vulnerable, per mi ja em suposa un obstacle per la integració, perquè en els programes que fem i l'esforç que es fa des del servei d'acollida i d'estrangeria en fer un treball d'integració i tal, tu no pots sentir-te integrat si no et sents com un igual. Llavors tu pots sentir-te integrat en una comunitat quan tu et sents d'igual a igual, però si no tens els mateixos drets, no pots integrar-te. Per mi és una dificultat. (ETS)

També opina que una persona sense documentació es pot integrar i pot estar bé al país d'acollida, però és molt important sentir-se recolzada per l'administració i tenir un lloc de referència, per això és imprescindible estar en una situació d'igualtat a la resta i tenir els mateixos drets, perquè si no hi ha una plena integració social.

5. La integració: un procés conjunt

La importància d'una integració social per part del col·lectiu immigrant és imprescindible, però també ho ha de ser l'adaptabilitat de la societat receptora, és a dir, ha de ser un treball conjunt per afavorir la integració perquè hi ha d'haver una convivència, una interacció, intercomunicació i una interrelació on totes les persones formin part d'aquesta societat.

El concepte integració és una via intermèdia entre l'adaptació i la no adaptació o segregació, es tracta d'arribar a una acceptació mútua, és a dir, de la part acollida i la part receptora (Fernández de Rota, 2002).

⁵ ETS: Entrevista Treballadora Social

L'immigrant, un cop incorporat a la societat d'acollida, tindrà les mateixes condicions d'igualtat, drets, obligacions i oportunitats que els ciutadans autòctons, sense que això signifiqui una renúncia als seus trets socioculturals. Una ciutadania de caràcter igualitària és un requisit indispensable per la integració social (Medina, 2016).

Un dels professionals entrevistats menciona que inicialment l'immigrant ha d'aprendre l'idioma i després hi ha d'haver una total llibertat en la decisió de voler relacionar-se o no, però creu molt important que l'immigrant entengui la nova societat perquè s'han de conèixer les diferències de la nova comunitat i viure de forma autònoma sense necessitat de dependre de ningú:

Per mi la integració comença amb el coneixement de la llengua, llavors si tu vols integrar-te primer el que has de fer és conèixer la llengua d'aquell lloc on estàs, si no no t'integraràs mai perquè l'objectiu de la integració és que puguis viure d'una forma autònoma i ja està, cadascú després farà el que vulgui. (ETI 1)

A més, la treballadora social del servei de primera acollida afegeix que una persona ben integrada a la societat en la qual està vivint, s'ha de sentir còmode i segura quan passeja pels carrers, sentir-se part de la societat i no veure la comunitat on viu com alguna cosa externa a ella sinó part d'ella: "Per tenir una integració plena has de passejar per Torredembarra i sentir-te que ets de Torredembarra, i per això has d'entendre el poble i entendre a la gent d'origen que va néixer aquí". (ETS)

Una altra idea del tècnic d'immigració de Torredembarra (ETI 2) és que hi ha d'haver un punt on hi hagi una interacció plena entre tots els grups ètnics i on aquesta interrelació sigui normalitzada:

Tot i viure molts col·lectius junts, no ens acabem de relacionar del tot, seria com una coexistència, estem junts, però no ens barregem o no interaccionem (...) La convivència comporta interacció, intercomunicació i interrelació on tots els grups formin part i estiguin representats per tots els àmbits. (ETI 2)

Com s'ha esmentat en els punts anteriors, els professionals entrevistats coincideixen en el fet que l'economia i el tema jurídic limita molt en la integració d'aquest col·lectiu. Sense una situació administrativa regulada està molt lluny del terme igualtat de condicions, ja que, fins al moment d'obtenir el permís de residència i treball, aquest col·lectiu és com si fos invisible. La dinamitzadora del servei de primera acollida explica que per estar ben integrat s'ha d'estar regularitzat:

Sí que crec que pot mantenir una vida dintre dels estàndards si la persona fa treballs encara que sigui "en negre", i pot mantenir un lloguer o una habitació mentre espera a tenir la documentació, jo crec que aquest procés pot ser estable, però sí que és veritat que una persona indocumentada no tindrà un treball fixa durant tres anys, entre que ve, coneix l'entorn, aprèn l'idioma, no, no, per a mi no ho té fàcil i no li fa estar integrat plenament. (ED 1)

Un altre punt en què coincideixen els entrevistats és en el treball que s'ha de fer a escala general, és a dir, no només treballar amb les persones immigrants en situació irregular, sinó també amb la resta de persones, ja que, hi ha molt de desconeixement. Com comenta la dinamitzadora:

Crec que falta més informació a nivell general, és super important treballar a nivell de tota la població per evitar els estigmes, els prejudicis, llavors, crec que per afavorir la integració social a nivell global és molt important treballar-ho, perquè després cada persona és un món i a cada persona l'orientes de manera diferent. Però s'ha de lluitar contra els prejudicis i els estigmes. (ED 1)

En la mateixa línia, segons el sociòleg Giménez, la integració s'ha de basar en el respecte, desenvolupament i dret a la cultura de l'immigrant, la seva identitat cultural i la seva diferència, i en reconèixer que la diversitat és positiva pel conjunt de la societat. Per tant, la integració és el procés d'adaptació mútua entre l'immigrant i el conjunt de la societat. (Giménez, 1996)

6. Accés al servei de primera acollida de Torredembarra

Als serveis socials d'atenció primària de Torredembarra, tenen el servei de primera acollida en la mateixa oficina, i hi poden accedir totes les persones nouvingudes, especialment les persones en una situació administrativa irregular. L'accés a aquest servei està previst en el sistema de protecció social d'Espanya, i està especificat en l'actual llei d'estrangeria.

Una de les eines per la integració previstes en el sistema de protecció social a Espanya per facilitar l'autonomia dels col·lectius més vulnerables és la xarxa de serveis socials. Segons la llei d'estrangeria 4/2000, estableix específicament a quins recursos poden accedir els immigrants irregulars:

Los extranjeros, cualquiera que sea su situación administrativa, tienen derecho a los Servicios y prestaciones sociales básicas (...) Los extranjeros residentes tienen derecho a los servicios y a las prestaciones sociales, tanto a las generales y básicas como a las específicas, en las mismas condiciones que los españoles. (BOE, 2009)

Per tant, podem veure clarament que l'accés depèn de la situació administrativa de cada persona: les persones que tenen permís de residència tenen dret a l'accés als serveis i prestacions bàsics i especialitzats, i les persones sense documentació, poden accedir únicament a l'atenció bàsica, que seria el servei de primera acollida. Aquesta dificultat d'accedir a altres recursos de serveis socials fa que només recorrin a les ajudes o serveis del tercer sector, com les ONG, Càritas o Creu Roja. Normalment, els serveis que presten són d'intervenció social, com l'acollida, l'assessorament jurídic i informació, formació bàsica, aliments i altres necessitats bàsiques. (Rodríguez, 2014).

El 2006 el govern català va assumir el compromís de promoure la Llei d'acollida de les persones immigrades i les retornades a Catalunya, que va ser

aprovada el 28 d'abril del 2010 pel Parlament de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2010).

El Govern de Catalunya posa al nostre abast un servei de primera acollida en col·laboració amb l'administració local, els agents socials i diverses entitats especialitzades. L'objectiu és promoure l'autonomia personal de les persones estrangeres i catalanes retornades i la igualtat d'oportunitats entre la ciutadania. Aquest servei consisteix en un conjunt d'accions i recursos que responen a les necessitats inicials de formació i informació dels usuaris. Inclou l'acompanyament, la formació i la certificació d'uns coneixements mínims per facilitar el viure i treballar a Catalunya. Els immigrants que en facin ús d'aquest servei, tindran facilitats per la seva incorporació a la societat catalana, ja que, se'ls proporciona unes eines inicials per aquest procés. (Gencat, 2021)

La tècnica d'immigració explica que la seva feina al servei és la de donar suport i situar a la persona perquè en sigui conscient de la seva situació:

El servei de primera acollida dona suport a situar a la persona, hi ha molt de desconeixement d'en quina situació es troben i el punt de partida en el que estan. Molts no saben que hauran d'estar 3 anys de supervivència, no són conscients. Llavors això requereix dues o tres entrevistes perquè ho acabin entenent. Siguin conscients de la realitat, com estan les normatives a nivell d'estrangeria, primer és això situar a la persona. (ETI 1)

També afegeix que un cop se situa a la persona immigrada, se li ha d'explicar els recursos on ha d'accedir per poder fer una integració social en la comunitat. Destaca que el principal paper del servei de primera acollida és ser un lloc de referència per aquests usuaris, que se sentin escoltats i acompanyats.

A més, el seu company remarca que és molt important atendre bé als usuaris i donar suport de la millor manera:

Des del servei de primera acollida podem aportar el nostre granet de sorra, la gent té molt de neguit amb el tema de la documentació, i nosaltres podem tranquil·litzar-los, informar-los i explicar-los bé perquè busquin la sortida. El

repte que tenim és aquest evidentment atendre bé a la gent i informar-la bé de la seva situació i del camí que han de seguir per la seva regularització.
(ETI 2)

7. La intervenció social

Després d'aquesta visió professional recollida de les diferents entrevistes, entrant en el concepte de la intervenció social trobem a l'autora Cristina de Robertis que defineix la intervenció com un voler actuar, prendre part voluntàriament, convertir-se en mediador, interposar la seva autoritat. Segons ella les formes d'intervenció poden ser diverses, el més important no només és definir el tipus d'intervencions, sinó establir a partir de quins elements es realitza la selecció d'aquestes. El professional escollirà una o altra segons la seva comprensió de la situació de l'usuari (de Robertis, 1992, p. 131)

En la intervenció social amb els immigrants irregulars cal destacar l'orientació i l'assessorament jurídic, a més de les activitats com les classes de castellà i català, cultura i habilitats socials o l'atenció sanitària. A poc a poc aquesta intervenció ha deixat de ser només d'orientació jurídica, si no també una intervenció dirigida cap a la integració dels immigrants (Torres, 2011).

Segons la treballadora social Ana Mª Ortiz Duque en el seu article sobre les fases de la intervenció social amb immigrants, explica que aquesta intervenció consta de tres fases: la fase d'acollida, la fase d'adaptació i la fase d'integració.

En totes tres, el professional que realitza aquesta intervenció ha de complir amb uns principis bàsics: respectar la diversitat cultural, tenir una actitud oberta sense que influeixi la situació legal de la persona, fer que l'immigrant sigui l'actor del seu propi canvi i desenvolupament personal i social, tenir una bona informació sobre les lleis que regulen l'estada i residència de l'immigrant al país, i afavorir el coneixement dels beneficis que aporten els immigrants al país receptors.

La professional Ortiz considera que la fase d'acollida és un moment clau en el procés d'intervenció social que es duu a terme amb l'immigrant perquè és el moment en què es coneix a la persona i on es tracten tots els temes d'inquietud de l'usuari, per això, el professional que l'atén ha d'estar ben informat i tenir coneixement de la realitat social d'aquest col·lectiu.

En el seu article, Ortiz recalca que en aquesta primera fase, tenen un paper important les ONG i associacions d'immigrants. Aquestes entitats reben subvencions per fer programes d'acollida com ara la tramitació de documentació, assistència jurídica, classes d'idioma, programes assistencials de caràcter sanitari, d'allotjament, menjadors, etc.

Seguidament, la fase d'adaptació la descriu com la fase d'incorporació al món laboral, tenir un habitatge digne, per tant, quan l'immigrant ja està en adquisició de la documentació de residència al territori, la intervenció social va encaminada en aquests aspectes a base de diferents entrevistes i seguiment periòdic per aconseguir una plena autonomia personal i social. Per això, l'última fase també l'anomena fase autònoma, ja que, la intervenció social és més esporàdica, pel fet que l'usuari ja ha adquirit una autonomia absoluta i per tant, una integració completa (Ortiz, 2011).

En un estudi realitzat per Fernández, Relinque i Martí (2017) sobre la intervenció intercultural en l'àmbit social des de la visió dels professionals, explica que el més important de la intervenció és poder escoltar atentament a les persones dels diferents orígens culturals i diferències lingüístiques, i tenir una visió àmplia i consciència sobre la realitat de la situació, així, l'immigrant atès tindrà un impacte positiu perquè se sentirà més escoltat i entès.

Segons Gutiérrez Resa (2013), el treball social es mostra com la professió de referència per la intervenció amb els immigrants, perquè tal com diu Barrera, la població immigrant necessita acudir a algun professional especialitzat d'aquest àmbit per poder rebre orientació i acompanyament en la recerca de recursos

necessaris per a la seva adaptació, com a principal, la tramitació administrativa de documentació (Barrera, et al., 2011).

Segons els resultats de l'estudi titulat: L'aproximació a la intervenció amb persones immigrants des del treball social, un 96,9% de les persones immigrants han acudit alguna vegada a un treballador/a social, al servei de primera acollida amb les principals demandes de caràcter administratiu, econòmic i escolta (Estrada Moreno i Palma García, 2017).

Principalment, la intervenció de l'equip de professionals del servei de primera acollida de Torredembarra, es basa en entrevistes inicials, primerament senzilles per tal d'haver-hi una bona comunicació i enteniment, ja que, molts cops costa entendre-ho tot perquè l'usuari no coneix bé la llengua. Intenten fer seguiment, per tal de no perdre el fil amb aquestes persones, fer un bon acompanyament i sobretot que se sentin recolzades i tinguin un lloc de referència on acudir davant els seus dubtes.

La treballadora social del servei explica que en les seves entrevistes se centra en conèixer la principal dificultat de l'usuari i donar-li eines per intentar solucionar-ho:

Bàsicament és això, fer una bona entrevista, escoltar, veure on tenen les dificultats, on tenen la manca d'informació (...), d'on venen, què volen, què necessiten, saber la seva situació i a partir d'aquí intentar informar-nos el millor possible per buscar la sortida. (ETS)

Segons els dos tècnics d'immigració del servei, el lloc on més extreuen informació i ajuden a aquest col·lectiu és durant les diverses formacions dels mòduls de coneixement de la societat catalana, en les activitats es va observant i coneixent als usuaris i les seves situacions: "Aprofitem molt les formacions que fem presencials, són fonamentals per nosaltres (...) crees un altre ambient i coneixement". (ETI 1)

La intervenció que s'està fent des del servei de primera acollida és explicar a la gent nouvinguda la informació adequada per tal de regular la seva situació. D'aquesta manera, durant el període irregular, poden adquirir les competències lingüístiques i intentar generar una xarxa social per vincular-se i establir confiança amb les persones del territori.

Un fet a destacar sobre aquesta intervenció amb aquest col·lectiu per intentar adquirir una integració social, és la situació precària en la qual viu l'immigrant irregular, és a dir, moltes vegades estan centrats en lluitar en el seu dia a dia per sobreviure i trobar una feina per tirar endavant la seva família. Llavors, el tema de la formació o crear xarxa social, queda en un pla secundari, ja que, el principal és tenir les necessitats bàsiques cobertes. En aquests casos, els professionals entenen que és important que la persona s'integri, però davant d'aquestes situacions és molt complicat fer un treball per afavorir la integració quan una família té moltes mancances econòmiques:

Des del meu punt de vista sempre és secundari això (integració social), perquè davant d'una família que t'està dient que no sap on dormirà demà, com li plantejo jo que ha de fer un curs de català. (ETI 2)

Per mi és primordial que faci un curs de català i jo insistiré al màxim, però deixem que la gent faci un procés emocional i mental també, i que tingui un mínim de necessitats cobertes. A partir d'aquí anem treballant la integració. (ETI 1)

8. Una possible millora en la intervenció des del servei de primera acollida

Segons la tècnica d'immigració, el servei de primera acollida de Torredembarra té una feina molt marcada per la Generalitat, per tant, han de seguir unes pautes molt rígides. S'inverteix molt de temps en fer tràmits i gestions burocràtiques, però considera molt necessari centrar-se en la intervenció directa cap als usuaris i la població en general, com ara crear programes per la diversitat,

coneixement de les diferents cultures del municipi, conèixer a persones que han immigrat al municipi des de molt petits o fills d'immigrants nascuts a Torredembarra, que poden aportar molt, sensibilitzar i enriquir a la societat.

Els professionals troben indispensable que es faci una reforma de l'actual llei d'estrangeria per facilitar l'adquisició de la documentació de residència i treball al país, ja que obstaculitza i limita molt a la població immigrant irregular. D'aquesta manera, la intervenció des del servei d'acollida seria diferent i s'enfocaria en altres aspectes com ara la integració social des del primer moment de contacte i fer un treball més profund, ja que, és molt important per avançar en una comunitat. Però, tal com diu el tècnic: "però clar això és un tema polític, que des de dalt els hi deixin canviar la llei". (ETI 2)

Per últim, la dinamitzadora del servei pensa que cada professional té la seva manera de treballar, inconscientment la intervenció de cadascun d'ells s'enfoca diferent, i també depèn molt de les necessitats de l'usuari, ja que, és diferent que la persona irregular només presenti dificultats en la regularització que no pas una persona amb més problemàtiques socials a part de l'administrativa. A més, remarca que s'ha de tenir clar que només s'ha de fer un acompanyament com a professionals i deixar a l'usuari tenir l'autonomia i responsabilitzar-se d'ell mateix:

Crec que el que hem de fer és no sobreprotegir-los, estar al seu costat i que ells sàpiguen que estem, però deixar-los el seu espai i autonomia i que facin perquè si no dependran sempre del servei. (ED 1)

Així doncs, segons els professionals, la intervenció és depèn de la predisposició de la persona atesa i la seva situació global, i de la valoració social del professional. Llavors, la intervenció per millorar la integració social depèn molt d'aquests factors.

9. Conclusions

La situació administrativa irregular dels immigrants repercuteix molt negativament en la seva integració social. L'accés al mercat laboral de manera legal, és un element fonamental de la integració i inclusió social dels immigrants residents al territori, ja que, d'aquesta manera poden aconseguir la regulació de la seva situació administrativa, i per tant, una possible totalitat en la seva integració social.

Les persones que es troben en aquesta situació administrativa, és important que estiguin vinculades a l'administració pública, i l'únic servei al qual poden accedir tenint en compte la seva irregularitat és al servei de primera acollida. Els professionals d'aquest servei ofereixen un espai d'acompanyament, suport i orientació a l'immigrant irregular quan arriba al territori català, amb el qual comptarà amb aquesta ajuda durant els tres anys o mentre tingui la documentació en estat irregular, fent una intervenció per afavorir la seva integració social.

La intervenció que es fa al servei de primera acollida de Torredembarra, prioritza el fet de conscienciar a les persones immigrades sense documentació, ja que, hi ha molt de desconeixement de la situació en la qual es troben i el punt de partida en el que estan quan arriben al país. Per tant, és molt important que el primer contacte situï a la persona i transmeti que el servei de primera acollida pot ser un lloc de referència per ells. Un cop en siguin conscients, el segon pas és la transmissió d'informació sobre el seu neguit principal: la documentació, així que se'ls informa bé dels passos que han de seguir per la seva regularització.

Per tal que la informació anterior arribi bé i les persones usuàries ho entenguin, és necessari més de dues entrevistes. L'atenció es fa primerament a través d'entrevistes inicials, més senzilles per tal de generar una bona comunicació i enteniment. Un cop es coneix a la persona, es fan entrevistes de seguiment per tal de no perdre el contacte amb aquestes persones, fer un bon

acompanyament, que se sentin recolzades i escoltades, i sobretot que tinguin un lloc de referència on acudir davant dels seus dubtes.

Després que el servei de primera acollida informi la gent nouvinguda per tal de regular la seva situació administrativa, es comença a fer una intervenció per afavorir la integració social, tot i que, segons els professionals del servei és molt difícil, ja que, s'han d'entendre les peculiaritats a les quals s'enfronta la persona immigrant irregular, i prioritzar tenir cobertes les seves necessitats bàsiques que no pas plantejar mètodes per integrar-se.

Els factors que incideixen en la integració social dels immigrants irregulars són la seva situació global, la seva predisposició, el seu entorn social, i la visió del professional que atén aquestes persones, és a dir, ha d'obrir la ment en els processos d'intervenció per l'enteniment cultural i la comprensió de la seva situació.

Referències

Barrera Algarín, E., Malagón Bernal, J.L. i Sarasola Sánchez, J.L. (2011). *Análisis de la intervención de los trabajadores sociales en el campo de las migraciones en Portularia*, 11, núm 1, pp. 25-36. Recuperat de: <https://www.redalyc.org/pdf/1610/161018226003.pdf>

Barrett, M. (2013). *Interculturalism and multiculturalism: similarities and differences*, Estrasburgo, Council of Europe Publishing

Consejo económico y social España (2019). *La inmigración en España: efectos y oportunidades*. Colección informes. Recuperat de: <http://www.ces.es/documents/10180/5209150/Inf0219.pdf>

Chicharro Merayo, M.M. (2003). *La perspectiva cualitativa en la investigación social. La entrevista en profundidad*. Fundación Dialnet. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3692523>

De Robertis, C. (1992). *Metodología de la intervención en Trabajo social*. (2a ed.) El Ateneo.

Estrada Moreno, I. S i Palma García, M.O. (2017). *Aproximación a la intervención con personas inmigrantes desde el Trabajo social*. Grupo 10.1. Inmigración, Extranjería, Nacionalidad, y políticas de integración para un nuevo consenso en torno al bienestar. Universidad Pablo de Olavide.

Fernández Borrero, M.A., Relinque Medina, F. i Martí García, S. (2017). *Percepciones para la intervención social des de la competència intercultural de profesionales*. Alternativas. Cuadernos de Trabajo Social, 24, 91-118. DOI: <https://doi.org/10.14198/>

Fernández de Rota Monter, J.A. (2002). *Integración social y cultural*. Universidade da Coruña. Ministerio de ciència y tecnologia.

Generalitat de Catalunya. (2017). *Pla de Ciutadania i de les migracions 2017-2020*. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies Recuperat de: https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematics/immigracio/Plans_i_programes/06plainmigracio_cat_2017_2020/Pla_inmigracioue_CAT_OK.pdf

Gencat. (2020). *Servei de primera acollida*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de: https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/immigracio/acollida/servei-de-primera-acollida/

Gencat. (2020) *Llei d'acollida de les persones immigrades i les retornades a Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de: https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/immigracio/legislacio/lliure_dacollida_de_les_persones_immigrades_i_retornades_a_catalunya

Giménez Romero, Carlos. (1996). *La integración de los inmigrantes y la interculturalidad*, Arbor: Ciencia, pensamiento y cultura, núm. 607, pp.119-150

Herrera, M.R i Jaraiz Arroyo, G. (2017). *Pactar el futuro. Debates para un nuevo consenso en torno al bienestar*. Universidad Pablo de Olavide. Departamento de Trabajo Social y Servicios Sociales. Recuperat de: <https://rio.upo.es/xmlui/handle/10433/4336>

Institut d'Estadística de Catalunya. (2020). *Moviments migratoris*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de: <https://www.idescat.cat/pub/?id=mm>

Institut d'Estadística de Catalunya. (2020). *Població estrangera a 1 de gener. Per municipis*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de: <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=6>

IOM's GMDAC. (2021), *Migración irregular*. Portal de datos mundiales sobre la migración. Recuperat de: <https://migrationdataportal.org/es/themes/migracion-irregular>

Ley Orgánica 4/2000, 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social (2009), Boletín Oficial del Estado, 12 de enero del 2000, núm. 10, Jefatura del Estado. Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-544>

Medina Audelo, R. (2016). *La integración sociocultural: una visión del inmigrante latinoamericano residente en Cataluña*. Scielo. Polis vol. 12, núm 2. Recuperat

de: http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-23332016000200141

Memòria del Consell Comarcal del Tarragonès (2019)

Miguel Juan, C. (2004). *Inmigrantes irregulares: colectivo silenciado. La ley de extranjería en España como construcción jurídica de la exclusión*. Universitat Jaume I. Institut Universitari d'Investigació Feminista i de gènere. DOI: <http://dx.doi.org/10.6035/Asparkia>

Ministerio del interior (2019). *Inmigración irregular 2019*. Gobierno de España. Recuperat de: http://www.interior.gob.es/documents/10180/11261647/informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-12-2019.pdf/97f0020d-9230-48b0-83a6-07b2062b424f

OIM (2020). *Informe sobre las migraciones en el mundo*. ONU Migración. Recuperat de: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020_es.pdf

Ortiz Duque, A.M. (1996). *Fases de la intervención social con inmigrantes*. Alternativas. Cuadernos de Trabajo Social. N. 4, pp. 147-154. Recuperat de: https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/5834/1/ALT_04_11.pdf

Rodríguez Valladolid, N. (2014). *Género, inmigración e intervención social*. Grupo de investigación igualdad y género. Universidad de la Rioja. pp. 79-100. Recuperat de: https://publicaciones.unirioja.es/catalogo/online/igualdad_y_genero_3/pdf/4691811.pdf

Rodríguez Gómez, D. i Valdeoriola Roquet, J. (2014). *Metodología de la investigación*. Universitat Oberta de Catalunya. Recuperat de:

<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/77608/2/Metodolog%C3%ADa%20de%20la%20investigaci%C3%B3n%20M%C3%B3dulo%201.pdf>

Taylor, S.J i Bogdan, R. (2002) *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Paidós. Recuperat de: <http://mastor.cl/blog/wp-content/uploads/2011/12/Introduccion-a-metodos-cualitativos-de-investigaci%C3%B3n-Taylor-y-Bogdan.-344-pags-pdf.pdf>

Torres, F. (2011). *La inserción de los inmigrantes: Luces y sombras de un proceso*. Papers. Revista de Sociologia. Recuperat de: <https://papers.uab.cat/article/view/v97-n4-esteban>

JUSTIFICACIÓ DE LA REVISTA

La revista escollida és la Revista de Treball Social, ja que, és una revista especialitzada amb molta trajectòria, editada pel Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, que es publica des de l'any 1960 amb periodicitat quadrimestral.

La seva finalitat és la de contribuir a l'enriquiment de l'acció professional mitjançant la transmissió de coneixements, reflexió crítica i transformadora al voltant de la intervenció social. El meu article té relació amb aquesta finalitat, ja que, es tracta d'un tema vinculat al treball social, concretament de la intervenció dels seus professionals cap a la integració social dels immigrants en situació administrativa irregular, per tant, penso que s'està aportant noves idees i una reflexió crítica sobre la intervenció social amb aquest col·lectiu determinat.